

Lo Catalanista

Diari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director. | Los originals no 's tornan

Direcció y Redacció: CALDERON, 36

Administració: PLASSA Sant ROCH, 11

Representació Administrativa á Barcelona
Llibreria de Alvar Verdaguer Rambla Mitj. 5

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Sabadell.	4 rals al mes.
Fora.	14 rals al trimestre
Un número sol.	5 céntims.

Anuncis á preus convencionals.

Pianos. - Afinacions y reparacions
E. LLADO
— Calderón, 18. — Sabadell —

IMPREMPTA DE PERE TUGAS
Treballs pera 'l comers á preus
económichs.
— CARRER DE CALDERÓN, 36 —

Ganga.- Per retirarse del negoci 's ven una acre-
ditada botiga de gorras,
situada á la RAMBLA, N.º 41.

Pera més informes en lo mateix establiment.

F O N D A S I M O N

Cuyna á la verdadera catalana; bonas habitacions pera fa-
milies y particulars; molta netedat y economía.

Espartería, 6, y Vidriería, 12. - (Born vell). - BARCELONA

Aquesta casa fá 62 anys que dona diariament la sopa als pobres.

MOLT BE PER VILAFRANCA

Com ja haurán vist nostres llegidors, los vilafranquins, cansats de veurer sa representació en Corts á mans de qualsevol personatge polítich que 'l caciquisme 'ls imposava, desenganyats del trist y pesat rosari de colors y tendencias de partit qu' han anat repartintse mes ó menos pacíficament la seva representació popular, prescindint de miraments polítichs han ofert l' acta de diputat al sabi catedràtic de Barcelona, honra de Catalunya entera, l' incansable propagandista del regionalisme catalá don Joan J. Permanyer.

No cal dir ab quin goig hem vist l' acte d' oferiment, iniciat pel Centre Català de Vilafranca del Panadés y tant ben rebut per totas las classes d' aquella important població y l' acceptació de tant noble oferta per nostre distingit amich. ¿Com podia negarse 'l senyor Permanyer á la honrosa petició de Vilafranca si á tot' hora está dispost á sacrificarse en be de nostra estimada Catalunya?

Be, molt be, pels vilafranquins. Vosaltres sereu los primers en sortir ayrosos en la lluyta, y aixíserá si Deu ho vol, que Ell no abandona mai las causas justas, de veurers representats en lo Congrés per un verdader fill de la terra, que no abdicarà jamay de son carácter fermament catalá pesi á qui pesi, de independència reconeguda, de rectitud exemplar. Vosaltres sereu los primers d' enviar á Madrid la veu d' alerta en lo camí de ruinas y miserias en que 's precipita á la Nació en la bogeria centralista. Vosaltres sereu los primers en restaurar la representació de Catalunya en las Corts del Regne, avuy tan empeditida en la colibada de *bons minyons* que hi envia 'l caciquisme embrutidor que 'ns aclapara.

¡Ditxosos vosaltres! Tots quants aspirem ja de tant temps per empenydr aquesta tasca tan honrosa, vos enviém una coral abrazada de germanor per la empenta decisiva que aneu á donar contra la maleïda y corruptora centralisació, remora dels pobles travalladors y lliures. Tots quants travallém ab fé y coratje per l' implantació del regionalisme, vos hem d' agrahir la iniciativa generosa. No hem pogut esser nosaltres los primers en rompre la escandalosa rutina de fer representar á Catalunya pel primer passavolant que 'l cacich *ordena y manda* pero si Deu ho vol no serém los darrers.

L' exemple está donat y si la victoria corona vostre noble esfors que molt seria que altres districtes no s' avergonyeixin de la manera que se 'ls tracta.

Avant y fora, esforsats companys de causa, y que Deu vos ajudi en la noble empresa. L' honra será vostra però 'l profit s' extendrà per Catalunya tota.

S. F.

Etimologías catalanas

Manxiula, deus, ses, gasin, gasiva, barana, greal, grialà (gibrella), culot.

1. *Manxiula*. Lo mateix que marxivol ó marxivols (moxival), que 's lo nom d' una planta de la familia de las Ranunculáceas; l'*'Helleborus fetidus* L., quina arrel té una coneguda aplicació en Veterinaria. En uns dels dialectes normants s' anomena eixa planta *mords cheval* (herbe-a-sêtons), noms que recordan son us com à sedeny (sedal en castellà) D'aquí ve nostra paraula. Així dihém: aplicar, posar una mostassa, per un rubefacient, etz.

En lo Labernia (nova edició) se diu què lo nom de manxiula se dona també à la bronia, que es una altre planta. Pero es lo cas que hi ha dues bronias, blanca y negra; y aquí entra la confusió que es la mateixa que s' observa en lo Diccionari de la Academia espanyola, del qual s' ha copiat casi tot.

Se li dona à la bronia per equivalent à algalia: nom castellà d' una planta malvácea, segurament, que fa olor de mesch. La bronia es cucurbitacea y es lo mateix que nueza en castellà. Pero hi ha una nueza blanca ó Anoreca. La negra es planta de la familia de las Dioscorídeas (Monocotileas): lo *Thamnus communis* L., de principis acres, etz. (1)

Com se véu, costa de trauren l'*'a* y agua clara: donchs això passa ab los *Helebors*. Hi ha l'*blanch* (herba de ballesters, vedegambre y verdegambre) que es lo *Veratrum album* L., veratro-Monocot (2). Totas aquestes plantas posseixeixen virtuts semblants, y això dona alguna rabió de haverse confós unes ab altres.

Hi ha un lleuger cambi fonètic en la paraula, ó cambiats en *a*, com passa en *marduix* (*mordux* ó *moradux-almoradux*) y altres cassos en que les tres vocals *a*, *o*, *u* se sustitueixen en silabas átonas: marfundir en català, y cugujada (*cogujada*) en la llengua de Castella, poden servir d' exemples.

Del ús del helebor pot ferse esment de la frase castellana: necesita una *buena dosis de élaboro*; en llatí *Anticyra no eget, de Juvenal* (no necesita del élabor pera curar de sa mania); en alemany: *bei ihm tst's nicht richtig im Oberstuebchen* (ó *ist bei ihm nicht etz.*) literalment, no hi ha res adalt, no hi ha qui ha dalt, en lo pis de dalt, això es, lo cervell, lo cap (*tiene vena de loco, es vendático, ó tocado.*)

* * *

(1) En alemany *stranchart* (liter. especie de arbusto ó mata: com dihém *mata* (de cabrit): *Pistacia lentiscus*, L., ó be estruch, (tey ó torbisco: *Daphne*).

(2) En alemany *nieswurz* (*estornutatori*) y *Germer*: nom aquest últim que tal volta tinga quelcom que veurer ab lo de *vedegambre* y *veratro* que se li dona en cast. y llatí respectivament (*veratrum*).

2. *Deu, deus*: per fonts, *manantial*, vulgarment confós ab veu ó vena d' aygua. Bey es cosa distinta.

En provensal es l' *adous* la dous, ant. prov. *dotz*, *dolz* (source). La *a* del nom es la del article. Aixís à Tarrassa diuen: carrer de las *Esparrases* (de las Parres); y per un procediment contrari: à cal Binyana (per Albinyana).

Frase: Ab aquestas plujas han revingut molt *les dens*, se sent dir en la comarca vallesana.

* * *

3. *Ses*, cast, sieso. En Labernia te de buscársel aixis: cés (ano). Y diu: ¿prové de *sessum*? Talment aquets editors son uns carronyas en aixó d' etimologías. En cambi no la posan en *deu* (*decem*) y *Déu* (*Deus*).

Es cosa clara que es lo llatí *sessus* de *sedré*, estar sentat. Part trasera (cf. *asentaderas*: *nalgas*). Aixís *fes* (esquerdat) de *fissus* (hendido en cast.)

* * *

4. *Gasin, gasiva*, adj. Es sinónim de avaro (cicatero) mesqui. L' origen d' aquesta paraula, com de tantas altres catalanes (que anirém veyent si à Deu plau), es gótich. Avuy en alemany aquest adjectiu es *geizig* (ei se pronuncia *ai*.)

* * *

5. *Barana* (branilles) cast. *baranda*. No han atinat ab la etimología, ni la Academia de Madrid ni los del Labernia. Aquets últims presumeixen que pot venir de *vora* (varillas): La paraula *barana*, encara que d' origen oriental, s' ha compost en català com si 'n fós derivada del llatí, en sa modificació interna: *nd=n* (com se veu en ona (onda); fona (funda); mon (mundus) y en Ramón, pregón (profundus), etz., com també segurament en *vena* (venda; alguns escriuen *bendaje*, francés *bande*, *bandage* y *bandeau*) que en Labernia veyém barrejat ab *vena* (llatí y cast. *vena* ó *vas*.) Cp. banda.

En anglès la paraula objecte d' aquest estudi es: *veranda, verandah*, près inmediatament del portugués (varanda) y mediatament del persa *barāmadah*, que es un porxo ó balconada; aixís dit per la madera d' abocars'hi: idea original pujar; ascenció. En alguns diccionaris solsament: *balustrade, railing*. (Végis à Skeat, Dicc. etym.)

6. *Greal, m., grial, f.* (gibrella). Cast. *grial* (*vaso ó plato místico de que se habla en los libros de caballería*); *greal* (especie de rentamans antich) y *grialu* en algunes parts: *gibrella*.

Fr. *gréal* (*le saint Graal (des heslige Graal) vase mystique qui, d' après la légende, contenait le sang de Jésus-Christ recueilli de ses blessures*).

La Acad. Esp. li dona altre origen: del b. llatí *gradalis*; del llatí *crater*, *vas*, copa gran.

7. *Culot*. Lo carbó que fà fum. *Tizo* en cast. fr. *culot*; verb *culotter*

(une pipe): ennegrirla, fumarla. *Culot* es lo residuo que queda del fumar al fons d' una pipa, boquilla, etz. Tots derivats de *cul*. *Quilotar* (boquillas, pipas) en castellá, encara què no 's trova en lo Dicc. de la R. A.

A. S. Y G.

22 Febrer de 1898.

SECCIÓ RELIGIOSA

SANTS D' AVUY.—Olaguer bisbe, Victor, Victori y Comon marts. Macià y Basili bisbes.

Sant Olaguer fill del noble Olaguer de l' ordre militar y de Guili matrona nobilissima, nasqué à Barcelona l' any 1060, en lo regnat del comte Ramon Berenguer I. Se crià Sant Olaguer en companyia de dos fills del comte soberà, y fou tal s' aplicació al estudi de sa virtut y sa inclinació religiosa que als deu anys sos pares feren donació d' algunes fincas à la Catedral y son fill fou admés en lo gremi dels Canonges; aprengué ràpidament y esdevingué tot seguit gran doctor y predicador famosissim, deixà la prebenda de canunge y se retirà al monestir de Sant Adrià, lo feren abat y renunciant també tal dignitat se retirà à fer vida solitaria en lo convent de Sant Rut à la Provenza; lo elegiren també abat y després en 1115 fou elegit bisbe de Barcelona. No volgurent acceptar avtal dignitat fou precis que li hi obligués lo Papa à instancies del conde y del poble de Barcelona. Conquistada Tarragona als moros per lo comte Berenguer, fou nombrat Sant Olaguer arquebisbe d' aquella ciutat, assistí à varios concilis, distingintse per sa sabiduria y eloquencia, Nombrat pel Papa son legat «à latere» pera la Peninsula Espanyola, fixà Sant Olaguer sa residència à Barcelona, feu un viatge à Terra Santa, predicant à tot arreu y usant sols la llengua catalana l' entenian à totes las nacions. Anà després à Saragossa à posar las paus entre D. Alonso rey de Castella y D. Ramir rey d' Aragó, y finalment després d' una vida activissima y santa morí ple de mercixements lo 6 de Mars de 1136 essent sepultat en la Catedral de sa patria Barcelona.

PARROQUIA DE SANT FELIU.—Avuy diumenge II de cuaresma à las set missa y Exercissi del Apostolat y després comunió, à las deu Comventual, à las tres Rosari, à las quatre Exercissis de la Pia Unió del Sagrat Cor ab Exposició; Sermó cuaresmal reserva y Stabat.

PARROQUIA DE LA CONCEPCIO.—Avuy à las deu ofici.

IGLESIA DE LA MISERICORDIA.—Durant la missa de set Exposició Exercissis en honor de Sant Joseph, pregarias per l' acabament de la guerra y reserva.

SANTS DE DEMA.—Tomás d' Aquino y Santas Perpetua y Felicitas.

Sant Tomás d' Aquino, confessor y doctor de la ordre de predicadors en lo monestir de Fosa-Nova, ilustre en naixement y santetat y en lo particular coneixement de la Teologia ab lo qual esdevingué un dels mes grans doctors de la Iglesia.

Notas oficiales

BANCH DE SABADELL

Aquesta societat procedirà al pago del dividendo de ptas. 4'50 per acció (cupó núm. 16) acordat per la Junta general celebrada en lo dia d' ahir, en los días feyners, desde l' 11.er al 15 del próxim Mars, de 9 12 del matí, en la intel·ligència de que transcurrerà dit plazo no 's efectuarà lo pago si no en los dimars no festius de cada setmana de 10 à 12.

En las oficinas d' aquesta societat se facilitarán als senyors accionistas las correspondientes facturas desde al demà, durant les horas ordinàries de despatx.

Los senyors accionistas que tinguin depositadas les accions en la caixa d' aquest Banc, se servirán passar a recollir les respectius cupons dintre d' aquest període y los que no ho fassin sols podrán recollirlos en les dímes mencionats.

Sabadell 21 Febrer de 1899.—Lo Administrador, *Eudalt Viver.*

ALCALDIA CONSTITUCIONAL DE SABADELL

Avui se reunirà aquest Ajuntament en sessió pública extraordinària per practicar la classificació y declaració de soldats dels joves concorrents d' aquesta ciutat al present Reemplàs y revisió de excepcions dels anys anteriors, donantse principi a dita operació a les 9 del matí.

Al referit acte es obligatoria la presentació dels joves, quins deurán exposar els motius de exenció que tinguin, perdent en altre cas tots els drets o reclamacions a més que siga per causa sobrevinguda.

Sabadell 6 Mars 1898.—Lo Alcalde, Joseph A. Planas.

En lo Registre Civil d' aquesta ciutat s' han fet les següents inscripcions durant lo dia 5.

Naixements: Leonor Costa Forasté.—Joan Llongueras Cairó.—Maria Coll Prunés.—Margarida Suñol Berenguer.—Dolors Vives Costa.—Maria Baricat Poch.

Defuncions: Pere Albert Terrerol, 3 anys.—Baldomero Rodó Segret, 9 anys.

N O V A S

Ha mort a Barcelona l' Excm. Sr. D. Esteve Galofre y Olivé, oncle de nostre amic lo digno jefe de Correus y Telégrafos d' aquesta ciutat don Joan Rizzo.

Acompanyém a nostre bon amic y demés família en lo sentiment y los hi desitjém cristiana resignació.

La important Agrupació Catalanista de Tarragona derrerament constituida, ha nombrat sa Junta Directiva composta únicament de President y Secretari. Desempenyant respectivament aquests càrrecs lo conegut banquer d' aquella població don Francisco Serés y don Joseph Guell, pintor.

Aquesta tarde en lo teatro Campos de Recreo se posaran en escena les sarsueletas *El capo primero*, *Los camarones* y *El primer reserva*.

A la nit en lo teatro Euterpe se representarán *El angel caido* (estreno), *La guardia amarilla* (estreno) y *Los camarones*.

Numerosa y distingida concurrencia assistí avants d' ahir vespre al Concert-Bosch que tingué lloch en lo espayós saló d' actes del Centre Català.

Lo programa escollit fou nova prova del bon gust del mestre Bosch y metiu de iluhiment pera las senyoretas y joves que executaren las pessas de que 's composava. Unas y altres demostraren sa polcritut y destresa en lo difícil maneig del piano, tocant admirablement lo *Tilemon y Baneis*, *Capritxo*, *Serenata de las Mandolinas*, *Tarantelo*, *Fantasia de Un ballo in maschera*, *Pantomine*, *Galop brillant*, *Valses n.º 1 de Chopin* y *Obertura* de l' ópera *D. Giovanni*, essent aplaudidas totas ellas ab verdader entussiasme y haventsen de repetir alguna pera acallar los aplausos de la distingida concurrencia.

Rebin la nostra felicitació los joves Llordés, Dabari y Cabané y las simpàticas senyoretas Bosch, Armengol, Casanova (Eugenia y Assumpció) y Salas per los brillants progressos que 'ns ocupa y especialment lo reputat mestre compositor don Eussebi Bosch, qui acreditá una vegada més sos coneixements musicals y son talent de professor ab son juvenil esbart de aprofitats deixables.

En lo teatro Cervantes tindrà lloch aquesta tarde la segona representació del drama *La Passió y Mort de Nostre Senyor Jesucrist*, prenenthi part 40 coristes y la orquesta *Fatzendas*.

S' ha obert una suscripció entre 'ls advocats de Barcelona ab l' objecte de publicar las notables conferencias sobre 'l Dret Català que ab tanta acceptació ve donant en la Universitat Li teraria lo reputat catedràtic de la mateixa doctor don Juan de D. Trias y Giró. Son moltissims los que han firmat lo missatje que ab aquest motiu se dirigirà á dit senyor y 's compremeten á satisfer lo cost de edició. Es aquest un acte que honra als advocats de Barcelona y al senyor Trias.

Avuy á la nit debuta en lo teatro Principal la companyia de sarsuela que dirigeixen les Srs. Montero y Alvarez, posantse en escena las obretas *Las Zapatillas*, *[Como está el arte!]* (estreno) y *Carmela*.

La empresa anuncia per la vinenta setmana l' estreno en aquesta ciutat del episodi *Trafalgar*, ab manifich decorat del Sr. Urgellés.

Lo Foment del Travall Nacional ha obert ab mil pessetas una suscripció que 's fará entre 'ls socis d' aquella Societat pera recaudar fondos destinats á apayagar lo desastrosos efectes de las inundacions del passat Janer.

Havém rebut la important Memoria reglamentaria llegida á la Assamblea general ordinaria de la Lliga de Productors del Principat de Catalunya celebrada 'l dia 20 del darrer Febrer. Es un travall verdaderament important, nutrit de datos y que demostra que hi ha en nostra patria qui prèscindint de tota mira política s' afanya per lo desenrotillo dels nostres interessos materials.

En cumpliment de lo previngut en l' article 19 de la vigent Lley electoral han sigut exposadas al públich en los baixos de Casa la Ciutat las llistas electorals pera Diputats á Corts.

Los industrials que desitjin concorrer á la Exposició de Industrias Nacionals que 's obrirà á Madrid lo vinent Abril, poden passar per lo Gremi de fabricants d' aquesta ciutat avants del dia 15 del corrent, ahont se 'ls facilitaran cédulas de inscripció y quants datos conceptuhin necessaris.

PIANOS de totes classes, nous y usats. COMAS, Rambla, 93, casa de confiança.

TELEGRAMAS

Madrid, 5, 5 t.—Lo parlament cubá se convoca pera 'l 27 d' Abril verificantse las eleccions 'l 27 del corrent.

Telegrafian de Valladolid que ha comensat á abaratirse 'l blat en aquella província. S' espera que la baixa anirà aumentant.

Aquesta tarda surt pera Barcelona la comissió de farinas de Catalunya bastant satisfeta de les promeses del Ministre d' Hisenda.

Segueixen pujant los franchs haventse fet operacions á 35'10. Bolsistas antichs diulen que no recordan haver vist may lo cambi de franchs á preu tan pujat.

CAMBIS

Londres á 90 días fetxa.	23'75 d.
» á la vista.	34'15 p.
Paris.	»	»	35

GANGAS. - Pera vendrer. Duas prempsas pera enfardar.

Una pastera ab tots sos accessoris.

Una tampa pera forn ab tots sos accessoris.

Una máquina y caldera de vapor de dos caballs de fersa, sistema «Corliss», alta presió, casi nova.

Tot en bon estat y á preus reduhidíssims.

Informarán: Arrabal de dins, 22. — SABADELL